

Motivace, odměny a tresty ve výuce a jejich praktická aplikace jsou nezbytnou součástí pedagogického přístupu každého vyučujícího pedagoga. Umět v žácích vzbudit zájem pro dané téma, odměnit je patřičným způsobem za správně odvedenou práci a za nekázeň a narušování výuky zvolit a následně aplikovat adekvátní trest, to je ukazatelem znalého pedagoga. Záměr práce je čistě pedagogický, v některých kapitolách jsou pro upřesnění zmíněna i psychologická východiska, pouze však jako podpůrná možnost pro ucelenější vhled do dané problematiky.

Tato diplomová práce se skládá nejprve z teoretické části, která tvoří její větší část a která je zařazena ve struktuře práce za úvodem. Při psaní teoretické části byla použita česká i zahraniční literatura, pro komparaci byly taktéž zpracovány jak zahraniční, tak české články a publikace z časopisů. O motivaci, odměnách a trestech lze nalézt dostatek kvalitní české i zahraniční literatury. Tohoto tématu se rovněž v různém rozsahu dotýkají i některé studentské práce. Lze říci, že literatura specificky zaměřená na motivování, odměňování a trestání žáků na prvním stupni základní školy je dostupná v uspokojivé míře. Ke každému tématu a jeho problematice existuje vhodná a dostupná literatura. Při psaní práce bylo za statistickým účelem dále nahlédnuto i do několika výzkumů k danému tématu.

Po uvedení do teorie, v níž si osvětlíme potřebné aspekty motivace, odměn a trestů, je zařazena malá výzkumná část na toto téma. Informace v praktické části práce byly získávány formou strukturovaného hloubkového rozhovoru, veškeré zjištění jsou orientační a slouží výhradně k účelu této

magisterské práce. Nejedná se o výzkum, který by si měl činit nárok na všeobecnou platnost. Výzkum koresponduje s praktickou částí a má za účel poukázat na skutečnost, zda při aplikování motivace, odměn a trestů ve výuce na prvním stupni základních škol je v souladu teorie s praxí. Dále bude případně poukázáno na témata, v nichž se teorie s praxí neshoduje. Dalším cílem bylo zjistit záměr, zda zkoumaný vzorek respondentů má přehled o širším spektru možností forem a metod v procesu motivování, odměňování a trestání jimi vyučovaných žáků. A dále, jak respondenti vnímají tyto metody.

Práce je strukturována do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá motivací a její specifikací, následným motivačním procesem a potřebou tohoto procesu při výuce na základní škole. Jelikož má motivace úzkou souvislost s odměnami navazuje i zde následující kapitola právě popisem forem a způsobů odměn a informacemi o jejich vztahu s motivací. Určitou formou negativního způsobu motivování, respektive demotivace, je bezesporu trest, proto se třetí kapitola zabývá tresty, systémem trestů a jejich průvodními jevy. Poslední kapitolu tvoří výzkumná část a porovnávání získaných informací s teoretickými závěry. Výzkumná část si klade za cíl zjistit, jakou motivaci, odměny a tresty považují daní učitelé za efektivní a užitečné. Jaké důvody je vedou k aplikaci právě

těchto způsobů motivování, odměňování a trestání. A zda mají zjištěné informace výpovědní hodnotu o vztahu dotazovaných učitelů k jejich žákům.

Praktická část byla vyhodnocována pomocí tematické analýzy, která je při kvalitativním výzkumu jednou z možných aplikovaných metod analýzy

obsahové. Vyhodnocení touto metodou se jeví vzhledem ke skutečnosti hloubkové formy výzkumu, a proto i nižšího počtu respondentů, nejvhodnější metodou pro vyhodnocení rozhovorů.

Pedagog vychovává žáka tím, že ho učí novým znalostem a dovednostem pomocí vhodného motivování. Pakliže žák splní zadaný úkol, měla by zpravidla následovat odměna, která žáka utvrdí v tom, že jde správnou cestou a potvrdí mu jeho vynaložené úsilí a kladný výsledek. Trest má pak zápornou výpovědní hodnotu. Informuje žáka o tom, že se vydal špatným směrem, nesplnil zadaný úkol, vychýlil se ze stanovených pravidel či podcenil přípravu. Veškeré nyní zmiňované aspekty je nutné brát v potaz v kontextu s žakovým studiem a vyučovacím procesem. Cokoliv by mělo být nad rámec výše zmíněných kritérií či nad rámec studijních účelů je pak již z pozice kantora suplování role rodiče. I s tímto faktorem se však musí mnozí současní pedagogové potýkat. V moderní době snad o to víc, kdy přibývá materií a ubývá času, který jsou rodiče schopni a ochotni věnovat svým potomkům. Čas je však jedním z faktorů, který hraje neopomenutelnou roli nejen při motivování, odměňování a trestání, ale i při celkové výchově. Aplikovat tyto formy na utvářející se jedince pak nestačí pouze ve vyučování, je nutné následně vyučovací proces a dané metody podpořit i další výchovou. Ideální je, když výuka a výchova jsou schopny kooperovat v souladu, poté je možné docílit nejlepšího výsledku.